

HRVATSKI PLANINAR

Viestnik „Hrvatskoga planinarskoga društva“ u Zagrebu.

Put na Ljubelj.

Ljetos sam odpočeo svojim praznikovanjem u ponajljepšem kraju naše plodne i bogate Podravine, započeo sam ga na podnožju Topličke gore, u gradu Martijancu. Ovamo sam krenuo varaždinskim vlakom 1. kolovoza u 5 sati u jutro, a u 10 sati pristao je vlak na stanici: Varaždinske Toplice. Tu me je vesela srdca pričekao moj najstariji sin Miroslav, da me poveze u Martijanec, u grad presvjetloga gospodina Pavla baruna Raucha, gdje je kao informator boravio punih pet godina.

Vozeći se bujnim i plodnim stranama, mislio sam, da ću prolaziti jednoličnim krajevima daleke Podravine, nu koliko mi bijaše milo, kad sam vidio, da sam zapao pod ubavu i bujnu Topličku goru, koja se stere poput otoka između plitke Plitvice i mutne Bednje na 30 km. daleko i to pravcem od zapada prema iztoku, razširiv svoj trup između Kneginca i Novoga Marofa na 8 km. daleko.

Prvoga dana po podne obašao sam kolima vlastelinske majure: Hrastovljan, Pusti zid, gdje su prije više godina izkopali rimski sarkofag, i majur Vrbanovec, a na povratku uputismo se do »gamule« kod Martijanca, gdje je smješten vidikovac. Sa ovoga mjesta smetnuo sam pod oku krasnu okolinu martijansku od Topličke gore do Mure, od Štajerskih planina do nedosežnih ravnica Ugarske.

2. kolovoza uranismo, jer je moj sin upriličio izlet na Pilišće, njemu najmiliji šumski kraj vlastelinstva, u kojemu je puškom u ruci sproveo mnoge ugodne i nezaboravne časove, pucajući iz vjerne svoje drüge na jazavce i divlje mačke, na srnjake i lisice, a nije praštao ni pticam-grabilicama, kojima posvećuje osobitu pažnju svoju.

Tumarajući gustom hladovinom krasne bukove šume u kojoj me iznenadiše četiri »kraške« ponikve, uzpesmo se i na Slavenski vrh Balon, s kojega uživamo na nekoje bregove Topličke gore. Poslije dodjosmo nad Jalšinu, posječenu jalšovu šumu u kojoj bijaše do 8000 jalšinih stabala. Od ovdje sam zagledao nešto, što još nisam vidio. U jedan mah smetnuo sam pod oko tri gore, koje se poredahu jedna iza druge poput ogromnih zidova.

Pred nama se otegnula Toplička gora, iza nje Kalnička gora, u zaledju

ove imponantna Ivančica, a ovoj se na desno modrile na daleku obzorju planine štajerske. Gledajući goru kalničku, pao mi je u oči jedan brieg, kojega je pokrila gusta šuma, a pao mi je u oči svojim ostrim čunjastim vrhom, kakovi su oblici obični u gori samoborskoj. Od zelen-čunja protegla se daleka hrbtina i spuštala zavojito u podnožnu goru. Bijaše to Ljubelj, meni tek po imenu poznati brieg Kalničke gore, što se uzdiže 558 m. nad površinu morsku. Susjedni su mu bregovi Kozji hrbet (462 m.) i Dobro Kamenče (377 m) dočim se najviši brieg Kalničke gore zove Vranilac (643 m)

Na Ljubelj palo mi je oko iz Ludbrega, i Sv. Gjurgja, a po gotovo me privlačio, kad sam 5. kolovoza iz Martijanca krenuo na Pustaj, najzanimiviji brieg okoline martijanske i tu odlučismo, da ćemo ga svakako obaći.

7. kolovoza ranim jutrom krenusmo kolima uz Bednju preko Leskovca, Jalševca, Svibovca i Tuhovca u Varaždinske Toplice, odkuda nam je valjalo krenuti u Pešćanovec, a odavle na Ljubelj. U Vidobornjaku, gdje je šumarija prvostolnoga kaptola zagrebačkoga, spustismo se u hlad tamošnjega vrela, da pričekamo na jednoga seljaka, koji nam je imao biti i vodičem i nosačem, jer bijahu našem šaljivom lugu Štefni putevi u ovim krajevima nepoznati. Za malo dodjosmo pod goru, a u kraj Šumske glavice, gdje imade krčevina, a na jednoj takovoj zagledasmo bilinu, koja nas od svih bilina-selica zanima najviše i o kojoj već bijaše govora u ovom časopisu. To je Amerikanka *Erechthites hieraciifolius*, koji se g. 1876. pojavio iznenada na krčevinama Prekrižja, a u prigorju Zagrebačke gore kod Zagreba, odkuda se seli gorama ciele naše domovine, te je segnuo g. 1894. i do Osieka, a sada se valjda već pojavio i na Fruškoj gori. Ova bilina bijaše prva, koju sam smjestio u svoju botaničku mapu.

Od Šumskih glavica počesmo se odmah kamenim, razrovanim putem uzpinjati, ali ne hladovitom bukovom šumom, već u takovu žaropeku sunca, da nam je znoj probio nesamo košulju, već dapače na ledjima i naše kapute. Dosadan ovaj put trajao je pô sata, kada dodjosmo na hladovitu ravnicu, gdje smo posjeli, da dahnemo i znoj otaremo. Uz put sreli smo dvojca, trojca kola, koja izvažahu drva, ali i gledali, koliko se ljudi i blago izmuče, dok se rieše voderina i izmotaju u polje. Treba zatvoriti po dva kotača, treba na jedan i ustati, pa pomagati, koliko se pomoći dade, a kadkad je sprieda upregnut i konj na kojem jaše seljak, da upravlja kolima. Jadni ljudi i jedno blago, koji se muče i probijaju ovom inače ubavom gorom!

Krenusmo na desno i bukovom šumom dalje u koju je palo jutarnje sunce, da razsvietli blaženim svojim svjetlom nesamo one liepe, mlade bukve-bjelušice, već i zeleno tlo, bujni šumski sag po kojem je ono titralo i prelievalo se u svim mogućim zelenim bojama, ali je zagrlilo i one krasne i miloduhe cvietke ciklamena ili dragoljubice, cvietak, koji nas prati po svim našim gorama i planinama!

Mlada bukova šuma počima u ravnici »Cig'ari«, a sam uzlaz u »Prekopancm jarku« na desno, odkuda se za 20 časaka dolazi u Podljubelj.

Pošli smo ravnicom, pa malo uzbrdice, zagledali tu i tamo, što je u ovim krajevima riedko, po koj vapnenac kamen, što je virio među šikarom ili se iz-taknuo poviše »listinca« (šušnja, suha lišća), kad nam vodič Mato Sokač stane. Skinuv košaru sa »zairom« i moju mapu, reče: »Sad smo na Ljublju«. Nadao sam se pustu, otvorenu vrhu, koji je zarasao travom ili ga pokrila kam, nu kad tamo, osvanusmo u bukovoju šumi, a na čistini, koja je pokrivena grmljem, a tu i tamo neprohodnim guštikom. Ovo nas je iznenadilo, te smo, zatočiv okom u daleki kraj, požalili, da ono mjesto nije pusto i izkrčeno daleka vidika radi te toga radi, što se je mnogi gost iz Varaždinskih Toplica uzpeo na Ljubelj. Požalili smo i to, što put od Prokopana jarka nije označen po stablima bojama. Tu i tamo zagledali smo koju nasječenu bukvu, nu i to se je vremenom zaraslo i tako putnik lahko zadje i u ovoj šumi, koja je dosta vidna. Obazirući se desno i lievo, zagledasmo pred sobom četiri stabla na kojima bi se sa malo truda i troška dala urediti galerija poput vidikovca. Kao da je priroda ovu točku u tu svrhu odabrala sama, jer je na tom sgodnom mjestu porasla jedna kruška, dva grabra i jedan cer i to u prilici skoro pravilna četverokuta, a na razmak od 2 metra. Debla su na 2 dm. debela, do 4 m. visoka, valjalo bi ih do te visine samo odpiliti, postaviti četiri priečke, ove popoditi, na okolo sagraditi ogradu, prisloniti ljestve i evo ti gotova vidikovca na Ljublju-briegu, koji je to vidika radi i radi gostova u toplicama varaždinskim doista i zaslužio! Nadamo se, da će tamošnji šumar, g. H. rado tomu zadovoljiti i time u krasnim onim krajevima promaknuti hrvatsko planinarstvo, što Bog dao bilo do godine! Kad smo malo odmorili, uzpesmo se na jedan panj ili »porub«, da razgledamo okolinu. Oko se zaustavlja najprije na Varaždinskim Toplicama, na onim drevnim kupkama, koje su Rimljani zvali »Aquae Jassae« i u njima tražili lieka i okrpje, kako nam to i danas svjedoče davni izkopani rimski spomenici, a naročito u perivoju ogradjeno vrelo.

Toplice se iztaknule na podnožju zelenih bregova poput biela gradića, sjećajući nas svojom gradjom drevnoga grada Bakra. Kako im je bujno zaledje, tako su bujna i oba zelen-krila, pak daleko ono plodno i bujno podnožje, koje se razploštuje u ravnim obalama Bednje. Položaj je Varaždinskih Toplica tako sgodan, da vidiš u jedan mah cielo mjesto, koje se proteglo u prilici trokuta, vidiš svaku zgradu, a prstom bi mogao prebrojiti sve kuće, koje je opet zakrilila bujna zelen.

Pod nama uzdigao se otegnuti i veliki Kaptolski Ljubelj, okružen sa svijuh strana plodnim zemljištima, koja ga zarubiše poput zelena otoka. Tu i tamo uzdiže se po koja šumica, dočim je ostalo tlo prirodi otela marna ruka te ga obradila, zasadiv na njemu vinovu lozu, sladki kukuruz, pšenicu-bjelicu ili drugu koju strn, da ga krase svojim zelenilom, a marnu ruku da hrani i brani od nevolje i biede ljudske.

Pod ovim zanimivim briegom pružila se na daleko i u okup pribrala Ljubščica, a dalje nje pod rebra se briegova utisnuli priselci Futaki i Črnile. Kad smo se makli malo na desno, zagledasmo Novi Marof, a pod ogromnom Ivan-

noga nije dosegla, a živo oko zavirilo u utrobu njezinu. Lahko je gledati, što se vidit može, što nam se nudja, da proučavamo, ali je teško zavirit u pakao, u crnu utrobu, koja u podzemlju možda na tisuće metara nalazi svoje početke. Za čovjeka, koji nije zavirio u božju prirodu, nego ju jednostavno svojim okom motrio, što je mogao vidjeti, što je mogao doseći bez pogibelji, to su za njega jednostavnosti. Njega ne zanima niti osjeka, akoprem joj se divi, njega ne zanima ni ponor, akoprem ga gleda strahom, ne zanima ga golet, akoprem se možda pita, kako je postala, ali šta su sva ta pitanje napram veličanstvenosti Velebita, koji tolike ljepote i tolike grozote krije u sebi! Nepomičan gordi Velebit stoji na tisuće ljeta, prkosi svim nepogodama, odoljeva svim nevremenima, svjedokom je svih događaja, što jih je zemlja doživljela, a čovjek možda i ne zabilježio; svjedok moći i slave, svjedok stradanja i pokoja.

U ovakovim razmatranjima čovjeku-poznavaocu prirode leti um u nedosežnost, dok mu se podpuno ne ukaže sasvim celovitost one veličanstvene planine. U ovakovim mislima i razmatranjima poći će putnik prema onoj divnoj točki, gdje je sv. Ivan odabrao sebi mjesto, gdje mu je pobožni puk sagradio u prastara vremena crkvicu, da ga slavi i da mu se klanja ne samo iz junačke Like, već i iz krševite Dalmacije i vrletnog Primorja.

Crkva sv. Ivana spominje se već god. 1433., te je to najstarija crkva, koja je sagradjena u Lici. Leži kojih tisuću metara u visini Velebita. Do nje je put tegotan, a na mjestima mora se putnik poslužiti rukama i nogama, da se ne bi omaknuo i strovalio. Uzki puteljak, koji vodi gore, počimlje naglim zavojima još kod podnožja Velebita, kroz gustu šumu, šikaru, a mjestimice kamenje, te nakon četirisatnog hoda dodješ na najgore mjesto pod crkvom, gdje valja poći četveronoške, da se popneš na onu malu ravan, na kojoj je crkvica sagradjena. Ona leži na zaravanku od nekoliko četvornih metara, a sa istočne strane na litici, koja je kojih 300 metara visoka, strma, ugladjena od prirode. Sa zapadne strane mala je ravnicica, a u sredini vrelo, koje ima svoj izvor negdje u još većoj visini, ali sreća ga naniela i upravo prolazi utrobom litice izpod crkve, velja sreća, čudo, da onaj pobožni narod za vrieme hodočašća na pitkoj vodi ne oskudjeva. Šumi pećinom, a doseći se ne može, ako se niz ljestve ne spustiš po prilici kojih 10 metara do te litice. I ja sam išao nezgrapnim, jednostavnim ljestvama, do 10 metara strahopočitanjem, kad pomisliš, da se baš ondje, na onom mjestu, gdje najlakše do vode dodješ, otvara ponor, koji te vodi u utrobu Velebita. Pod večer počeli se gomilat oblaci na Sv. Brdu i na Vaganskom vrhu te naskočio vjetar-pogorac a to je znak, da će uskoro nastupit promjena. A nismo se ni prevarili. Pred zapad, kad su sunčane zrake svojim rumenilom ostavljale istočne gorske kose, kad zadnji traci zapadajućeg sunca blistahu tamo dalje na golom Vaganskom vrhu, zamagli od dalmatinske strane jug, koji natjera tmaste oblake preko Velebita i poče mješanje, trvenje, grmljavina sa kišom. Noć se uhvatila. Ne vidi se ništa, osim kad munja, ta nebeska luč, sjevne, ukaže ti se Velebit. Divna li prizora! Straha nema, komu je duša bistra, a savjest čista. — Crkva je otvorena i mogosmo se makar uz vrata smjestit na ljeskovo granje

i pred vratima, daleko tamo — daleko, motriti kako munja pali i žari velebitsko stienje. Tu ne treba dugo čekati, časak dva i grom udara za gromom, odjekujući muklim tutnjem daleko. Munja sjeva za munjom i mrka noć plane u potresnom svjetlu, a drkćeš u veličajnoj prirodi, koja te može satrti poput mrava. U toj tjeskobi, u tom kobnom trenutku, jedina su ti obrana drevni zidove crkvice biele.

Osvanu sutra dan, 29. kolovoza, blagdan sv. Ivana. Oblaci se razili. Nebeski svod bistar ko ribje oko. Pobožan narod skupio se, da pričekaju slugu božjeg. Po dnu litice vidiš ljude poput mrava, kako se jedan za drugim vere izmed onih strmih stiena, da gore prije dospije, kad eto i svećenika, da okrepi narod svetom rieči istine. Tek što je odslužio sv. misu i riečima vječnog učitelja progovorio kratko, ali divno o veličanstvu božje moći, skladu svega, što je Bog stvorio, završi svoja razmatranja, blagosovi svoj narod, pomoli se pred kipom sv. Ivana za sve pravovjernike, za cara i kralja, blagosovi narod svoj na hridi Velebita, a narod okrepljen svetom rieči dobra pastira, spušta se na poljanu pod Velebit, da se i tjelesno okrepi zalogajem hljeba i čašom dalmatinca.

Iduć izpod Velebita doći nam je do Počitelja, gdje ima izvor potoka Počiteljice, koja dosta uzkim koritom utječe u Liku. Prema Počitelju pružilo se duž Like ravnica više stupnjevinu. Tlo je dosta plodno, a značajno, što po čitavom zemljištu izpod Počitelja ima kao razbacana sitnog vapnenca, koji je okrugao kao šljunak, jer ga je voda dovaljala izpod podnožja Velebita. U voderinama pokazuju se zivine(?) u kojima ćemo naći dosta kremena, a u pojedinim dolovima dosta debele naslage naplave. Ovaj predjel koso je nagnut jer mu je glavna izbočina prema Velebitu pod kutom od 60°. Polje je prilično dobro obradjeno, a površ polja u podnožju Velebita leži selo Počitelj, koje se spominje u poviesti već godine 1334., te je bilo najvažnije mjesto u svoj Lici. Od Počitelja dalje prema sjeveru zaći nam je u Ribničko polje, kao nastavak prvašnjeg počiteljskog polja, koje s ovim ipak sačinjava jednu cjelinu, samo što je mjesto Počitelj svojim poljem više priklonito prema Velebitu, dočim se Ribničko polje spustilo prema koritu Like na jednoj i drugoj strani. Tlo je više vapnenaste naravi, mjestimice ilovasto, a po dolinama naplavljeno. Ako pobliže promotrimo ovaj predjel, vidit ćemo, da ona stupnjevinu, koja počimlje pod Velebitom naglo pada i formacija se krša prema koritu Like sve se većma gubi. Živa su vrela, koja djeluju u ovom predjelu, trajna, a značajno je to, što je u ovim vrelima u zimsko doba temperatura vode različita od onih vrela, koja imaju svoje izvore pod Velebitom; takovo jedno vrelo, koje izvire pod Ribnikom ima toplotu od 16° C te se u zimsko doba iztiče maglovitim hlapovima. Dalje prema sjeveru tvori Lika mjestimice zavoje, tekuć ipak dosta liepom ravnicom, a što više pada prema Bilaju, to se više mjenja oblik i površina zemlje, koja sve više zapada u stupnjevinu, sačinjavajući jednu cjelinu, samo što je mjesto Počitelj svojim poljem više priklonjeno prema Velebitu, dočim Ribničko polje spustilo se prema koritu Like na jednoj i drugoj strani. Tlo je više vapnenaste naravi, mjestimice ilovasto a po dolinama naplavljeno. Ako pobliže promotrimo ovaj predjel,

vidit ćemo, da ona stupnjevima, koja počimlje pod Velebitom naglo pada i formacija se krša prema koritu Like sve većma gubi. Dalje prema sjeveru tvori Lika mjestimice zavoje, tekuć ipak dosta lepom ravninom, a što više pada prema Bilaju, to više se mienja obluk i površina zemlje, sve više zapada u stupnjevinu, u naglu promjenu pravog kraškog obilježja. Izvori vrela u ribničkoj visokoj ravnici imaju svoj postanak uz korito Like bacajući vodu iz naplave brežuljakâ same ilovače izmješane sa pjeskuljom, to donja vrelâ imaju svoj postanak izpod litica i kamenitih škrapa. U ovom kraju izmjenjuju se dolovi, po kojima se uzdiglo kamenito, neplodno tlo, koje ipak ne dosiže velikog obsega, akoprem ima i ovdje dosta vrištine, koja u Ribniku na mjestima prelazi u obradjeno zemljište. Osim nekih neznatnih vrela uz korito Like, nema ovdje značajnih vrela, koja bi mogla uplivati na razvoj zemljišnog oblika. Značajno je, što se ovdje mjestimice pojavljuju vrelca u obliku pištavacâ, koji i preko ljeta djeluju, ako i ne znatnom množinom vode. U ovom predjelu, a od Like kojih 500 m. uzduž ceste, koja vodi preko Vrebačke staze, uzdiže se samostan vrhunac kojih 250 m. visine, a na njem starodavna podrtina Bilaj-grada, koji se spominje god. 1691., kad ga je grof Herberstein oteo Turcima. Od ovoga vrhunca nanizalo se još nekoliko vrhova u daljini do 2 km., kada naglo počima ravnica. Ovi su vrhunci goli, samo mjestimice obrasli šikarom dočim je zemljište na podnožju mnogo plodnije od onoga, što dopire do obala Like i Jadove.

Zapadno od ovuda, a preko bilajskog polja, nalazimo kod Velebita onaj kraj, koji zahvaća Divoselo, Novi, Rizvanuš, Brušane i Trnovac sve do Bužima. Ovi su krajevi natapani dovoljno vodom i čine zemlju plodnom, a uz potoke se protežu dosta dobre i plodne livade i bare. U ovom kraju izvire Novčica sa svojim pritokom Bogdanicom.

Pod Velebitom imaju svoje izvore i potoci Banovac i Grabovac, koji tekuć sjeverno prema Novom sastaju se sa Brušankom, gdje se sliju u zajedničko korito, stvarajući Novčicu i Čovinac, koji pritiče od Divosela, te obiluje vodom u jesensko i proljetno doba. Istočno od ovoga potoka prostiže se kraj, koji je opet skoro sav zarasao vrištinom. Taj se predjel znatno pošumljuje već više godina.

Danas raste tamo na tisuće mladih borića, te kad se za nekoliko godina podigne ova borova šuma, biti će potomstvo zahvalno onim muževima, koji su sa mnogo truda i poteškoća ovo započeto i zagajivanje.

Drugi važni potok od kojeg Novčica prima obilji vode jest bistra Brušanka, koja postoje pod Velebitom od mnogo vrela, od kojih skoro nijedno ne izvire izpod ogromnih litica, već na podnožju Velebita, na kakovu zaravanku u šikarju izbija voda iz zemlje jakom vodom. Tako nam je spomenuti brušansko »periodično vrelo«, kojeg ovdje ne trebamo posebno opisivati, jer je opisano u »Viencu«. Za nas je najznatnije ono vrelo, koje izvire u Planama pod imenom »Košna voda« ispod 801 m. visokog Kozjeg vrha. Iz toga izvora vodi se voda na duljinu od 14.200 m., snabdievajući Gospić zdravom, bistrom planinskom vodom, kojoj iznosi srednja temperatura 12° R. Taj vodovod sagradjen je zemaljskim sredstvima sa troškom od 200.000 for. i za Gospić je od velike blagodati, za koju

blagodat mora stanovništvo ne samo Gospića, već ciele kršne Like trajno zahvalno biti preuzvišenomu g. banu, koji je dozvolio ovako ogromnu svotu, a ne manje svomu bivšemu velikomu županu, presv. g. Budisavljeviću, koji se je za gospodarski i kulturni napredak ovoga kraja otčinski zauzimao.

Ovo vrelo, izvire 646·5 m. nad površinom morskom te ima kod izvora glavni vodohran sa znatnom zalihom vode, dočim stoji drugi u Oštri, 606 m. visoko. Srednja visina vodovoda iznosi u Gospiću 564·70 m. te je potom 82 m. niži má, koji bbnar u Gospiću.

Kao što ovo vrelo obiluje množinom vode, tako ima sijaset drugih vrela, koja trajno djeluju i onaj kraj dostatnom množinom vode natapaju.

Sjevero-istočno od Brušana a preko onizke šume trnovačkih »Gušta«, zalazimo u trnovačku ravnicu, koja se pružila izpod Velebita među Oštrom i Debelim brdom. Ovaj je kraj gola ravnica, a natapaju ga vrela: Drenovac, koji izvire u Oštri, Katića vrelo i Truovac pod Velebitom, te Lužine i Klanac pod Debelim brdom. Sva ova vrela su vrlo znatna, jer davaju dosta veliku množinu vode, koja stvarajući potok Bogdanicu, prima Kolakovicu, te utiče kod Kaniže u Novčicu.

Čitav je ovaj kraj, kojeg natapa Bogdanica svojim izvorima, podvodan, barovit. U jesensko doba voda ga naplavi, a sa Velebita donesu brijnice veliku množinu bilinskih česti, te ga namulje i zagnoje.

U proljetno doba, već u svibnju, spane voda u jaruge, a sav se kraj zaodjene u zelenilo, trava počme bujati i eto najbujnijih sjenokoša, koje se gube, što se dalje ide prema iztoku, dok konačno opet ne predju u vrištinu.

Otešica ima svoj izvor pod golim brdom Otešom, teče izpod Dolnjeg Pazarišta, Aleksinice, Klanca u početku ravnicom, koja je mjestimice plodna, a mjestimice obrasla vrištinom i bujadi. U dolnjem svom toku zalazi u nepristupne litice i pećine, kroz koje si probila vrlo usko korito, te prima pod Žitnikom dosta snažno vrelo Žitnik, koje izvire pod pećinom. Nekoje vrieme teče površinom zemlje, zatim se gubi u podzemlje, dok i opet ne izbije u kršu, pritičući Otešici. Pod malim selom utiče u Liku, koja uvire na više mjesta kod Kosinja, te tekući podzemno nepoznatim nam putevima, izbija uz obalu morsku, stvarajući tamo virove, naročito onda, kada su zračne oborine jače i trajnije.

A. Jamičić.

Putne spomenice i poslanice.

(Svršetak).

Započinjem u božjem imenu devetu svoju putnu poslanicu. Da Bog dao, mili roditelju, u zdravlju ju dočeka! Ako sam ovo čarno gorsko mjestance, ovaj vilinski Voćin i nazvao dielom nebesne pokrajine, malim zemaljskim para-

dizom, drugim Lourdesom, opet ne miruje mlado srđce, raznježena duša stavlja lako pero u ruku, da još koju o njem probesjedim.

Voćin zovu i Vućin. Ovo potonje izkvareno ime nalazimo i na našim geografskim kartama. Kako se u jezičnu porabu uvuklo, lasno je dokućiti svakomu, tko iole znade misliti. Tako su ga okrstili doseljenici Niemci, a krste ga još i danas, nevikli sladkomu izgovoru našega divnoga hrvatskoga jezika. Jedino izpravno ime jest Voćin, koje se izvodi od rieći »voće«. Tomu je najbolja potvrda obilje plodonosnih voćara u samom Voćinu i njegovu okolišu. Ta naša ravna i plemenita Slavonija, naša zlatna požežka kotlina, imenito mjesta Podgorač, Velika i Duboka bijahu od vajakada na čuvenu glasu sa ukusna voća. Napokon sam narod ne zove ove vilinske dvorove drugaćije nego Voćinom. Mogao bi se ipak tkogod dosjetiti, pa apodiktićki uztvrditi, da ime. Vućin dolazi od imena »vuk«. Istina u ovoj okolici ima osobito za ciće zime i vukova, ali odtud ne sledi, da je izpravno ime Vućin. Nije prema duhu našega ljezika, jer ga i sam narod ne bi tako okrstio. Prema rieći vuk dosljedna bi bila imenica »vućjak«, »vućji dol« upravo onako, kako je od rieći luk postao »Lukov dol« ili prema rieći medved i koza »Medvedica, Medvešćak i Kozjak«. A da se ovo mjesto jednoć već i zvalo Vućin, čemu onda poslije mienjati Vućin u Voćin? Vućjak selo postoji još i danas na cesti, koja vodi od Zvečeva u Kamensko, a i župna knjiga spomenica nosi naslov: *Anales rerum memorabilium Parochiae vochinensis ab anno 1773*. Ovoj metamorfozi Voćina u Vućin neka služi uzorom ona Virova u Virje.

Voćinski kraj od Boga je blagoslovljen. Tu rodi izvrstno svaka vrst žitarica, na osobitu je glasu voćinsko voće. Ukusne su aromatićne kruške i jabuke, a šljive rode izvrstno. Je li plodna godina, bude ih toliko, da njima bezbrižno hrane krmke, a kraj toga ostane ih još dosta za pećenje raki je žgarice. Od stoćarstva napredno je osobito krmadarstvo. Pojedinci bave se i ribolovom crveno pje gavih pastrva, koje ovdje krivo zovu »pastrme«.

Voćin će zanimati i prirodoslovca, stručnjaka geologa. Kako sam se ne malo nekoga jutra začudio, izišavši u šetnju medju brdine cestom zvečevaćkom. Skoćim u grabu, da uberem neku milovidnu bilinu, a preda mnom okamina do okamine, školjka do puža, puž do školjke, zviezda do zviezde. Odgrnem gornju naslagu trahita, odkopam još dublje, iz zemlje proviri stotinu što većih što manjih fosila, historija ove divne grude voćinske. Nekoliko manjih ponesoh sa sobom na ugodnu spomen. »Papuk, piše V. Klaić u svom »Prirodnom zemljopisu Hrvatske« ima na tjemenci prvotno kamenje: granit oko Toćka, oko Voćina trahit; na samom vrhu Papuku i Ruštu sastoji od trijaške formacije, naime od hallstätških naslaga, koje obrubljuju werfenski škriljevci«.

Ne ću pogriešiti, ako rekнем, da ima tih okamina u okolišu voćinskom na vozove.

Sat i po dobre vožnje od Voćina nalazi se isto tako romantićno mjestance Zvećevo. Tu je glasovita i velika staklana. Na dan našega pohoda radio je u

njoj 71 radnik. Ta staklana potrebuje na godinu za radnju svoju 1300 čet. hvati drva.

Kad si već u Voćinu, potrudi se i u Požegu, odrhli u čarnu kotlinu, koju su već stari Rimljani nazivali »vallis aurea«. Biti u Voćinu, a ne vidjeti Požege, značilo bi poći u Rim, a ne vidjeti veličajnog hrama sv. Petra, doći u ubavu našu metropolu, a ne vidjeti spomenika Jelačića bana, mimoći Tuškanac, Maksimir i ine zagrebačke krasote.

Devetoga ovoga mjeseca već u ranu zoru oko četvrte ure štropotala naša laka kola voćinsko-zvečevačkim drumom prema Požegi. Bilo je divno ljetno, dosta hladno jutro, sunce se prvim zrakama pomaljalo iza zelene gore, da utisne topli pozdravni cietov na bujne orošene grudi vjerenice zemlje. Na njegov pozdrav tresle se od milja tanane grančice stoljetnih mašinom obraštenih bukava, treperilo lišće pod težinom bisernih rosnih kapljica, šareno, mirisavo cvieće pridizalo uznojene glavice, otvarajući miloduhe čaške prema žarkomu suncu, klanjajući se bielu danu, što se razkrstio s tamnom noći. Gdje gdje se javila i ptica pjevica, pjevajući grlovito prvu jutarnju pjesmu, tu i tamo lagano lepršao zrakom mekani dugokrili lepir, zujale mušice, veselije i nestašnije poskakivala preko kamenja i šljunka razigrana Jovanovica, ljeskajući se poput srebrne zmije, a hrleći brzo ukraj drumu u posestrimu Trešnjevicu. Veselo se vijugala, ne mareći za zapreke, koje su joj susprezale tiek, još veselije prskala se u njezinoj bijeloj pjeni ona mala raznježena pastrva, koprcajući se s kamena na kamen, s talasa u talas. Sva se narav budila oda sna, sva se narav zaljubljeno radovala krasnomu jutru. Naša kola i dalje bezbrižno jurila drumom izmedju divnih zvečevačkih brdina, bez biča, bez povika letili konji, jer je naš Andrija klimajući na boku driemao. Za sat i po projurismo mimo Zvečeva. Tu je na drumu bilo već malo živahnije, radnici polazili u staklanu na posao. Za pô sata ostavismo za ledjima i selo Vučjak, mimo kojega hrli biesni istoimeni potok. Andrija protare pospane oči, zapucketa bičem, konji potegnuli snažnije, kola poletila brže. Oko osme ure stigismo u mjesto Streževicu na ručanicu. Tu smo se u stanu grčko iztočnoga paroha odpočinuli, svojski okriepili, malo porazgovorili, prijateljski oprostili i posjednuvši u kola novom snagom odbrzali dalje kao dlan ravnom cestom, što vodi preko kamenskoga klanca u zlatnu kotlinu požešku. Okoliš Streževice nosi na sebi nešto privlačivoga, nešto divnoga, nešto onoga božanskoga, što ti u dušu unosi neki otajni, sretni mir, koji ne okuplja ljudsko biće nigdje, do li u krilu djevičanske majke prirode. To je bajni sklad romantičnosti, koji ti podaje rajsku sreću. Ovaj je kraj prirodnim svojim čarom najljepši putem od Voćina do Kamenskoga. Nedaleko od Kamenskoga, u blizini vrelišta Orljave, dieli se gora Crni vrh u dva ogromna krila, jedno južno, drugo sjeverno. Oba ova krila zovu se raznim imenima: Papuk, Bieli vrh, Krndija, Krstovi Vrh, Dilj-gora, Požeška gora i Psujnik-gora, te okružuju požešku dolinu poput kotline sa sviju strana, spuštajući u nju svoja šumovita prigorja i vinorodne brežuljke. Upravo divotnom ukazuje se požeška dolina putniku, kada dolazeć od Pakraca i prošav Kamenski klanjac u nju stupi. S obje strane razkri

ljene gore, a sred njih divna dolina, kojom se uz tihi romon vijuga srebropjena Orljava, a na sve strane proviruju iznad bujnih šuma i poljana bieli tornjevi sa svojim blistajućim se jabukama. Miličega pogleda, nego li je odavle na požežko polje, jedva da si čovjek pomisliti može. Nu isto je tako divan pogled, kad se čovjek dolazeći od Našica uzpne na crnu Krndiju, te mu se odavle sa visine od 453 met. ukaže onaj mali zemaljski raj sa svojim malim valovitim humljem. Tu se upravo duša u čovjeku raztapa od milinja, te mora i nehotice uzkliknuti: E, domovino, da si mi sretna, ko što si krasna, ne bi te ljepše pod suncem bilo! Ovako opisuje čarnu požežku kotlinu neumrlji Ivan Filipović.

Što bliže kola jurila na domak bijeloj Požegi, zlatna kotlina bivala sve ljepša, sve milovidnija. I ne bi dugo, pred okom sievnu daleka ravnica, a tamo na podnožju Sokol-brda, tvrdoga Kamena i Vranovca zabilila se mila Požega. Pol dvanaesta ura kucnula na tornju fratarske crkve, kad mi u srce ubave Slavonije. Zar da Požegu opisujem, u mislima fotografišem? Pero je preslabo, da oriše ono, što su drugi kud i kamo ljepše i bolje davno prije opisali. Dojam, koji je Požega na moju dušu učinila, ne da se u par rieči izreči. Razgledao sam sav grad, prošao mu svim ulicama od iztoka do zapada, od sjevera do juga. Pohodio Padež, Jagodnjak, Kapavačku dolinu, Grgin dol, Vidovački okoliš, svaki zakutak, svako mjestance, kud veseli Požežani izšetavaju u divnu prirodu, da se nasrću čistoga božjega zraka. Da, bijah i na Tekiji, razblažih grud onom ledenom izvor-vodom. Veli se, tko sa Tekije pije, ne ostavlja već nikada Požege. A ja? odhrlih trećega dana k onoj istoj strani, odakle i dodjoh. Naš povratak u Voćin bio je veoma zanimiv. Na putu zadesila nas mala nezgoda. U 8 sati s jutra doviknu smo Požegi oproštajni s Bogom. Umorni konji potegoše kola, ali ko da im nije bilo s voljom. Cieloga puta nebo se mrgodilo poput starca, komu je omrknuo isti život. Sunce se skrivalo za oblake, samo kadkad proškiljilo, misleći nas utješiti, da se ne plašimo nevremena. Dobro nam bilo sve do Zvečeva, prošlo vrijeme u ugodnoj besjedi i popievci kao da ga tko odpuhnuo. A poslije, joj si ga nama, u zvečevačkim brdima ulovi ras gusta neprovidna magla. Naš Andrija počeo glavom klimati i mrmljati: bit će kiše, bit će pljuskavice! Zapucketao jače bičem, opalio svoje umorne čilaše uzduž i poprieko, čvršće pritegnuo tanke uzde, odpuhujući ispod siedih odugih brkovâ uz oblake lulina duhana: bit će kiše, žurimo se! Ali božja je jača od ljudske. Na sred guste šume blagoslovi nas jaki dažd. Badava letili čilaši kao pomamni, prikupljujući pod udarcima nesmiljenoga biča nove snage, sa tmurna razjarena neba nahrupila kiša kao iz kabla. Počeli se mi u kolima komešati kao pčele u pčelcu, kad navale gladni stršeni. Što ćemo, kako ćemo, nas trojica, a jedan gunjac, jedna kabanica. Da je bar kišobran, ali ga nema. Tko je mislio na kišu, kad je jutro liepo osvanulo. Stisnu smo se ko jaganjci pckrismo se kako najbolje znasmo, ni da bi rieči. Iz početka kako tako, ali što bliže Voćinu, jao moja majko, sve gore. Kiša je lievala ko da su prepukla nebesa. Sa odjeće, sa slamnatih šešira, niz nogavice, u postole, prodirala voda. Andrija opet potjerao brže i brže, ali što konji jače, kiša bolje. U grobnoj šutnji stigismo pod neki javor. Kiši pridruži se bljesak, pa grmlja-

vina. Srdce nemirnije kucalo, duša se od strahopočitanja pred božanstvom tresla. Grmi, a mi u šumi među visokim stabaljem. Zasiću, zabliešti, munja munu nebom, konji stresuše grivom, povukoše kola u stranu, mašući repovima, šireći nozdrve uz grozni hrzaj. I opet — nebesa se stresu, zasiću opet, zagrmi gromko, uzdrhtnu vazduh, striela puče nad nama u vršak javora, kršeći i lomeći grane, odjekujući gromoglasnom jekom od briege do briege. Sva trojica protrnosmo do kostiju, konji potegoše, sad će prevaliti kola, evo nas u grabi. Bog nas očuvao od nesreće, konji se na Andrijine povike umirili. Kiša još jače procurila, uzalud se mi stiskali jedan k drugomu, bili smo već do kože mokri. Sa desne strane ceste pratila nas od izprane ilovače žuta Trešnjevica, primajući u svoj neliepi naručaj uz jaki žubor obilnu vodu gorskih nabujalih potoka i potočića. Na domaku vlastelinskoga perivoja polako jenjavala pljuskavica. Sad sam istom znao, da nije opravdana ona: nismo od sladora, ne ćemo se raztopiti! Prvi puta sam se pošteno osvjedočio, kako je čovjeku pri duši kad prokisne ko spužva. Konačno smo stigli pred župni dvor. Poskakasmo sa kola kao vjeverice, pa hajd u sobu, vukući za sobom olovne vođom napunjene postole, tešku odjeću, smijući se jedan drugome. Mučilo nas samo jedno: je li nas tko vidio? Preobukli se, preodjenuli, počestljali, i stara harmonija bila uzpostavljena. Vode i sapunice nismo trebali, kiša nas je i bez sapuna divno oprala. Ni naš stari Andrija nije mogao poput onoga ciganina, koji se vraćao iz Erduta s puta, utvrditi: na mom konju sve je suho, pokiso mu samo rep!

Neizbrisivim pečatom ostaje u dušu moju utisnut osamnaesti dan ovoga mjeseca.

Oj Jankovče, moj vilinski stanče, tko da opiše, tko da izbroji sve tvoje prirodne čare, tvoje dragulje i tvoje biserje? Gdje su strune, gdje zvučni nastroji, da opjevaju nebesku krasotu tvoju zelenih gora, sjenatih gajeva, srebrosjajnih slapova? Ima li slikara, koji bi vještim kistom, bogadanom rukom, umjetničkim talentom, umio na kus papira prenieti vjerno obojenu sliku tvoje poezije, vелеbne romantičnosti tvoje? Tvoj dah može opajati samo dušu, tvoj kras uznositi srdce, ali se riečima izsloviti ne da.

Put od Voćina do Jankovca nije baš najprikladniji, niti najbolji. Voćinčani kreću preko selâ Maruta, Bokana, Čeralija, Rienara i rienačkoga brda do Drenovca. Tu u selu počinu, pa onda polaze pješice u goru. Put do Drenovca veoma je klimav, a ravan kao hrbat sedlastoga ciganskoga kljuseta. To je obični seoski kolnik, koji se sad diže sad pušta s briege u dolinu, s doline na brieg. Na mnogim je mjestima tako strmenit, da konji ni laka kola sa četiri osobe ne mogu uzbrdice vući. Gdje gdje pak i koso nagnut, svaki čas očekuješ, da ćeš se naći zajedno s kolima i s konjima u grabi. Naš put bio je to gori, što je dan prije lievala kiša, ostavivši tu i tamo oveću kaljužu punu žutoga blata. Mjestimice su naša kola i do osovina u blato duboko propadala. S toga se ovaj put ne preporuča nikomu, a najmanje se izplati vožnja, jer više hodaš, nego li se voziš. Sva prije spomenuta sela veoma su milotna, ali najmilovidniji je Drenovac, koji se posadio u zagrljaj jankovačkih boćina.

Tko želi vidjeti zemaljski raj, neka pohiti iz Drenovca gustim hladom stoljetnih bukava u tmastu zelen-goru na Jankovac. Moja duša nije tako jaka da nasmogne onih izraza, koji bi dovoljno proslavili divotni čar jankovačkih gora. Ja nazivam Jankovac drugim — malim Plitvicama, ako i za njima daleko zaostaje. Glavni uzrok, što se krasote jankovačke tako čudesno ljudske duše dojmaju, jest njegova divlja romantika. Jankovac je jošte naravan, ljudska ruka nije tako skoro dodirнула njegove ubave skutove. To je i pravo. Umjetnost ne može nikad ono, što narav, umjetnost je samo sluga naravi, ona narav samo oponaša. Narav dirnuta umjetnošću gubi svoj pravi čar, pravu svoju vrijednost. Nije li isto sa Plitvicama? Dok je put do jezera bio skoro nepristupan, bila su ona jamačno ljepša, čarobitija. Danas, gdje je uz sva jezera sagrađena dobra cesta, gdje kolima možeš od Plitvičinih slapova do jezera proščanskoga, gdje su sagrađeni hoteli i umjetni vidikovci, ne imaju i ne mogu imati Plitvice onoga izgleda kao nekad. Čini se, da će sadanji voćinski vlastelin preurediti posve i Jankovac.

U Jankovcu proboravismo cio jedan dan u ugodnu društvu, u veselu razgovoru, uz milu hrvatsku pjesmu. Već bila davno mrka noć na zemlju pala, kad stigismo u Voćin. To je ujedno zadnja ekskurzija našega putovanja, njome dovršujem svoje putne poslanice.

Miroslav Hirc.

Društvene vesti.

— **Odlični planinari na našem Sljemenu.** Dana 19. srpnja t. g. na jednom osvane prije podne na Sljemenu dosele najodličniji turista, što se je popeo po drugi put, i to: Njegova Preuzvišenost, svietli ban Hrv. Slav. i Dalm. Pratilega medju inima: Presvietla gospoda: pl. Krajcsovics Oton, predstojnik kr. zem. vlade, Nikolić Vladimir dr., kr. veliki župan, Jakšić Nikodem dr., kr. banski savjetnik; onda p. n. gg.: Kepeš Julijo dr., kr. stožerni liječnik, Krešić Vladimir, ravnatelj hip. banke i gradski zastupnik, svi ujedno i članovi našega planin. društva. Vrlo nam je žao, da nitko nije ni slutio o toj plan. ekskurziji Njegove Preuzvišenosti. Tajnik društveni, koji je već preko desetak dana boravio u društvenom poslu u gori, spustio se toga dana do Stubice, odakle se je tek u večje vratio, kad je odlično društvo krenulo na povratak. Tako na žalost izmakne toli riedka prilika, da izjada društvo borbu svoga obstanaka, koja se daje samo prilikom u gori izreći, ali ne napisati.

Dan dva prije toga stigismo opet na Sljemenu jednako odlične planinare: Njeg. Preuzv. podmaršala Čanića Gjuru sa preč. kanonikom Dr. Feliksom Sukom.

U opće nema dana, da tko ne osvane na Sljemenu, a i više odličnih članova i obitelji ljetovalo je na Sljemenu po dva do četiri čedna kao: savjetnik Halagić Er., pošt. i brz. nadčinovnik Dečak L., kr. sudb. viećnik Biskontini A., posjednik Schneider Iv. i drugi. Nedjeljom naći ćeš i po kiši vesela društva na putu u goru nadom, da će zlato sunce kišu razbiti, pa često tako i bude.

To sve daje razloga razmišljati, kako bi se na Sljemenu ugodnije stanbene prilike našle, naročito za više obitelji zajedno, i kako bi se Sljeme tele-

fonom spojilo preko gradske šumarije u Dolju. Ta se potreba često već nužnom pokaza u sgodama upravno praktičnim, redarstvenim i privatno životnim. Nije li čudo, da je Sljeme, spojeno sa toliko laza, puteva, u mnoga sela prigorska na sve četiri strane svijeta, odaljeno od glavnoga grada tek 18 kilom. (po cesti), Sljeme, gdje je gradska općina toli jaki šumski komposesor, još i danas kao izolirano? Koli često pitaju pojedini članovi, stranci, obitelji, bili mogli na Sljemenu ljetovati, ali kako će ljetovati, kad nemaš stana, nemaš druge hrane, nego ono, što sreća — i nomadski život pružiti može. Nadajmo se, da će nužda skoro glasno zaviknuti i da se ne će uzlaz na Sljeme i boravak na njem smatrati kakovom planinarskom šalom, ili opet junaštvom, ili planinarskom sanjarijom, već najmaterijalnijom nuždom, diktovanom potrebom života. Dokaz je tomu inženir S., koji bolestan iz Gleichenberga prije dva mjeseca upravu plan. društva zapita, bi li mogao prema preporuci tamošnjega svog liječnika dra Clara na našem Sljemenu dom i dvorbu redovitu dobiti. I doista proboravi tuj preko tri mučna čedna, ali se napokon morade spustiti u Zagreb radi prevelike, primitivne obskrbe. Ipak se ne može dosta nahvaliti krasna i zdrava boravka, po kojem je očito ojačio, dušu i tielo dobro okrpao. Na njegovo pitanje, hoće li na godinu naći bolju obskrbu i toli nuždan i toliko puta traženi telefon, odgovorismo, da to drugi faktori odlučuju.

— Na Sljeme naše zagreb. se pope prvi automobil 6. srpnja ove godine. Vozio se poznati naš turista Aurel pl. Türk u društvu sa Gaš. Devićem, nar. zastupnikom, onih 18.4 kilom. jedan sat.

— Novi članovi. Pristupiše u društvo gg. u Zagrebu: Ambroš Franjo, gradjevni bravar, Dr. Radić Antun, tajnik Matice hrv., Sorg Filip, inženir, Dr. Aleks. Szent-Györgyi, profesor, Krammer Alois i Supp Raimund, činovnici u Austro-Ug. banci.

— Umrieše prevriedni članovi planinari: Mašić Nikola, profesor i slikar i Schmidt Franjo, predsjednik kr. sud. stola u Gospiću, Lahka im zemlja, koju su toli voljeli i hvalili poradi čara njezina!

— Osnova i odluka društva, poći udružno 8. lipnja t. g. na Cesargrad, a 22. lipnja na Kalnik, nije se mogla provesti radi nevremena.

Prema zaključku odborskom od 7. srpnja imalo je društvo planinarsko napokon krenuti mjeseca kolovoza preko Ogulina i Plitvica na ličku Plješevicu. Premda je taj put opetovno oglašen u javnim glasilima i dojavljen posebice svakomu od domaćih članova, ipak se »samo« dva člana javiše za taj put.

— Bratsko slovensko plan. društvo u Ljubljani opet se javno i dostojno prodičilo 21. kolovoza. Toga najme dana posvetilo je i otvorilo novi planinski dom na Lisci. To je goli, travom obrasli vis od 947 met. visine, sjevero-zapadno od željezničke postaje Sevnica u Štajerskoj. Od postaje ima 3 kilometra do seoca Krakovez na kot. cesti, koja spaja Štajersku sa Hrvatskom preko naše Pregrade. Od Krakoveza dospiješ šumom markiranim i dobrim putom za sat i po na vis, odakle ti se za bistra dana otvara na sve strane vidik, riedak sa tako neznatne visine. Kuća je prozvana »Jurketovom« kućom po učitelju »Jurku« u Razboju, mjestu liepom kraj Sevnice prema Zidanom mostu, koji nije dan ni noć mirovao, pribirao obola, nadzirao gradnju, riečju, tielo i dušu žrtvo-vao, da se kuća podigne. Zaista čestit učitelj, pravi Slovenac, veseo, vedar, uvijek zaposlen, mio narodu i ljubitelj naroda. Od Boga mu čestito zdravlje!

Slavu je dostojno i ozbiljno javno protumačio profesor Orožen, predsjednik osrednjega odbora »Slov. plan. društva« u Ljubljani pred mnogobrojnim otmenim

općinstvom iz svih bližih mjesta i velikim brojem naroda. Bijaše se skupilo do 500 ljudi, a među njima i dva člana iz odbora »Hrv. plan društva« uz još druga dva mlada zagrebska vrlo planinara.

Raznice.

Gladkovićev bezdan. U hrvatskom primorju znamenita su dva ponora, ponor Pavlić na kamenoj ravnici Sijevici i Gladkovićev bezdan kod Višnjevce, nedaleko Krasice (ne Krašića, kako ovih dana čitamo). Odavna smo čuli, da ovaj bezdan daleko seže u mračnu zemaljsku utrobu; čuli smo, da se jedan primorac spuštao u nj konopom, nu kad je začuo šum vode, da se uplašio i dao izvući. U ovoj užasnoj prirodnoj tvorevini, prošloga je mjeseca svršio svoj život Tomo Francisković, bivši nostromo na yachti kneza Lichtensteina. 22. kolovoza došli u Višnjevicu vatrogasci sa Sušaka i spustili po užetu, ali ih za- gušljivi (?) plinovi nisu pustili dalje. U toj dubljini palili su i vatru namočenu u žesti, ali je u plinovima ugasnula.

U Gladkovićevu bezdanu gnijezde sivi

golubovi (Columba livia; Felsentaube), kojih ima i po primorskim nekim špiljama i drugim ponorima.

Zanimive špilje. Među osobite prirodne tvorevine Zagrebačke gore spada jedna špilja kod Stenjevca gornjega u kojoj su nekoć izradjivali mlinске kamene. Nedaleko nje leži špilja veterница iz koje puše jak vjetar. U gori Samoborskoj, a uz Breganicu vodu, zanimive su špilje Viline jame, a među ovima najveća Žuta peć u kojoj su nekoć prebivale vile. H—c.

Tragove kraške farmacije u Topličkoj gori, našao je urednik ovoga lista u šumi Pilišću kod Martijanaca i to četiri značajne ponikve, koje se spuštaju obronkom briega jedna izpod druge, okružene bukovom šumom.

„Hrvatski Planinar“ izlazi svakoga drugoga mjeseca na štampanom tabaku. Društveni članovi, koji plaćaju na godinu 6 kr. članarine, dobivaju list »besplatno«, nečlanovi za 4 kr., djaci za 2 krune 40 fil. Pojedini brojevi stoje 40 filira. — Predplata i novci za oglase neka se šalju blagajniku I. Exneru (Ilica 36).

Molimo p. n. podružnice, da nam što prije pošalju izvješća o svom radu.

Jednako opetovano molimo, da nam podružnice izvole javiti, ako koji član izađe, ode ili umre. Češće nam se najme vraćao »Planinar« od podružničara, a da nismo znali zašto, pa smo tek mnogim izpitivanjem privatno saznali, da je član premješten ili da je umro. Kao »ubogarima« žao nam je troška, truda i brige. A i reklamacije dobivamo tek po trećoj ruci, često uz tužaljku. Molimo stoga opetovno, da se reklamacije šalju direktno predsjedništvu ili tajniku društva (gornjo-gradska gimnazija).

Sadržaj: Put na Ljubelj. — Lička visočina. — Putne spomenice i poslanice. — Društvene vesti. — Raznice.